

T. B. M. M.

(S. Sayısı : 96)

Sanayi İşyerlerine Alınacak Çocukların Asgari Yaş Sınırını Belirleyen 59 Sayılı Uluslararası Çalışma Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Sağlık ve Sosyal İşler ve Dışişleri Komisyonları Raporları (1/268)

T.C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

Sayı : K.K.Gn.Md.07/196-1311/06490

16.12.1991

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Önceki yasama döneminde hazırlanıp Başkanlığınıza sunulan ve İhtüzüğün 78 inci maddesi uyarınca hükümsüz sayılan ilişik listede adları belirtilen kanun tasarılarının yenilenmesi Bakanlar Kurulu'nca uygun görülmüştür.

Gereğini arz ederim.

Süleyman Demirel

Başbakan

T.C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

Sayı : K.K.Gn.Md.07/101-2266/02732

8.6.1989

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışişleri Bakanlığı'nca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulu'nca 18.5.1989 tarihinde kararlaştırılan "Sanayi İşyerlerine Alınacak Çocukların Asgari Yaş Sınırını Belirleyen 59 Sayılı Uluslararası Çalışma Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı" ve gerekçesi ekli olarak gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Turgut Özal

Başbakan

SANAYİ İŞYERLERİNE ALINACAK ÇOCUKLARIN ASGARİ YAŞ SINIRINI BELİRLEYEN 59 SAYILI ULUSLARARASI ÇALIŞMA SÖZLEŞMESİNİN ONAYLANMASINA DAİR KANUN TASARISI GEREKÇESİ

Çocukların Sanayie ilişkin işlere alınmalarında asgarî yaş hakkında 59 sayılı Sözleşme 22 Haziran 1937 tarihinde, Cenevre’de yapılan 23 üncü Uluslararası Çalışma Konferansında kabul edilmiş, 1 Ocak 1988 tarihine kadar 34 üye ülke tarafından onaylanmış bulunmaktadır.

Sözleşmede hangi işlerin özellikle “Sanayi” den sayılacağına ilişkin örnekler verildikten sonra, her ülkede yetkili makamın, sanayii ticaret ve tarımdan ayıran çizgiyi belirleyebileceği öngörülmektedir.

15 yaşın altındaki çocukların kamu veya özel sektöre ait sanayi işyerlerinde veya bunların subelerinde -yapan kişinin sağlığına veya ahlakına zararlı olan işler dışında yalnızca aile üyelerinin çalıştığı işyerleri hariç- çalıştırılmayacakları hükme bağlanmış olan Sözleşmede, ayrıca sanai işyerlerindeki her işverenin istihdam ettiği 18 yaşın altındaki çocukların isim ve doğum tarihleri itibariyle kaydının tutulması öngörülmektedir.

Sözleşme ile getirilen yaş sınırına ilişkin hükmün, “Kamu makamları tarafından onaylanmak ve denetlenmek koşuluyla, teknik okullarda çocukların yapacağı işlere uygulanmayacağı belirtilmektedir.

Başta Anayasamızın 50 nci maddesi olmak üzere 1475 sayılı İş Kanununun 15 yaşından aşağı çocukların çalıştırılmalarını yasaklayan 67 nci maddesi, 18 yaşından küçük kimselerin madenlerde yeraltında çalıştırılmalarını yasaklayan 68 nci maddesi, 16 yaşını doldurmamış çocukların ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmayacağını öngören 78 nci maddesi Sözleşme hükümleriyle paralellik arz etmektedir. 71 inci madde uyarınca ise, her işveren çalıştırdığı işçilerin doğum yılları itibariyle kadın ve erkek olarak çizelgelerini düzenlemek ve istendiğinde bu çizelgeleri yetkili memura göstermek zorundadır.

Diğer taraftan 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanununun 11 nci maddesi “Aday çırak ve çırak, öğrenci statüsünde olup, öğrencilik haklarından yararlanır. Bunlar işyerinde çalışan işçi sayısına dâhil edilemez” hükmü uyarınca aday çırak ve çırakları Sözleşmenin 3 üncü maddesi kapsamında mütalaa etmenin mümkün olduğu ve Sözleşme uygulamasında sorunla karşılaşılmayacağı düşünülmektedir.

Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu
Esas No. : 1/268
Karar No. : 6

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlığınızca Komisyonumuza havale edilen “Sanayi İşyerlerine Alınacak Çocukların Asgari Yaş Sınırını Belirleyen 59 Sayılı uluslararası Çalışma Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı” Komisyonumuzun 6.2.1992 tarihli 4 üncü birleşiminde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Mehmet Moğultay, Dışişleri ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlıkları temsilcilerinin de katılımıyla görüşülmüştür.

Sözleşmede, 15 yaşın altındaki çocukların kamu veya özel sektöre ait sanayi işyerlerinde çalıştırılmayacağı, kişinin sağlığına veya ahlakına zararlı olmamak kaydıyla sadece aile üyelerinin çalıştığı işyerlerinde bu şartın aranmayacağı, bu yaş sınırının kamu makamları tarafından onaylanmak ve denetlenmek koşulu ile teknik okullarda çocukların yapacağı işlere uygulanmayacağı belirtilmektedir. Ayrıca, sınıfl işyerlerindeki her işverenin 18 yaşın altındaki çocukların isim ve doğum tarihleri itibarıyla kayıtların tutulacağı da sözleşmede yer almaktadır.

Anayasa'nın 50 nci maddesi ile 1475 sayılı İş Kanununun 67 nci maddesinde 15 yaşından aşağı çocukların çalıştırılmaları yasaklanmakta, 1475 sayılı Kanunun 78 nci ve 71 inci maddesine göre 16 yaşını doldurmamış çocukların ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmayacağı esası getirilmiş, her işverenin çalıştırdığı işçilerin doğum yılları itibarıyla kadın ve erkek olarak çizelgelerini düzenlemek ve bu çizelgeleri istendiğinde yetkili memura göstermek zorluğu hükme bağlanmıştır. Diğer taraftan 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanununun 11 inci maddesinin "Aday çırak ve çırak, öğrenci statüsünde olup, öğrencilik haklarından yararlanır. Bunlar işyerinde çalışan işçi sayısına dahil edilemez" hükmü uyarınca aday çırak ve çırakların sözleşmenin 3 üncü maddesi kapsamında mütalâa etmek mümkündür.

Mevzuatımız hükümleri ile sözleşmenin temel prensiplerinde uygunluk bulunduğu ve uygulamada herhangi bir sorunla karşılaşılmayacağı kanaati ile sözleşmenin onaylanması Komisyonumuzca benimsenmiş olup, maddeler aynen kabul edilmiştir.

Raporumuz, Dışişleri Komisyonuna gönderilmek üzere Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Sözcü
<i>Ahmet Küçük</i>	<i>İsmet Atilla</i>
Elazığ	Afyon
Kâtip	Üye
Süleyman Hatinoğlu	<i>H. İbrahim Özsoy</i>
Artvin	Afyon
(İmzada bulunamadı)	
Üye	Üye
<i>Mustafa Zeydan</i>	<i>Ali Su</i>
Hakkari	İçel
Üye	Üye
<i>R. Ercüment Konukman</i>	<i>Emin kul</i>
İstanbul	İstanbul
Üye	Üye
<i>M. Kâzım Dinç</i>	<i>Muzaffer Arıkan</i>
Kocaeli	Mardin
Üye	Üye
<i>M. Emin Sever</i>	<i>İbrahim Arısoy</i>
Muş	Niğde
Üye	Üye
<i>Cemal Alişan</i>	<i>A. Fevzi İnceöz</i>
Samsun	Tokat
Üye	Üye
<i>Kemalettin Göktaş</i>	<i>Fahri Gündüz</i>
Trabzon	Uşak

Dışışleri Komsiyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Dışışleri Komisyonu

Esas No. : 1/268

Karar No. : 20

15.5.1992

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Sanayi İşyerlerine Alınacak Çocukların Aşgâri Yaş Sınırını Belirleyen 59 Sayılı Uluslararası Çalışma Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Tasarısı Komisyonumuzun 6.5.1992 Tarihli 7 nci Birleşiminde Dışışleri Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı temsilcilerinin katılmalarıyla görüşülmüştür.

15 yaşın altındaki çocukların kamu veya özel sektöre ait şanayi işyerlerinde çalıştırılmayacaklarını hükme bağlayan Sözleşme Komisyonumuzca da uygun görülerek Tasarı aynen kabul edilmiştir.

Raporumuz Genel Kurul'un onayına sunulmak üzere Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkanvekili
<i>Ali Dinçer</i>	<i>Fethi Akkoç</i>
Ankara	Bursa
Sözcü	Kâtip
<i>Atilla Mutman</i>	<i>Abdullatif Şener</i>
İzmir	Sivas
Üye	Üye
<i>Tunç Bilget</i>	Kâmrân İnan
Aydın	Bitlis
Onaylanmasına karşıyım	İmzada bulunamadı.
Üye	Üye
<i>Hüsâmettin Örüç</i>	<i>İsmail Coşar</i>
Bursa	Çankırı
Muhalifim	
Üye	Üye
<i>Nurhan Tekinel</i>	<i>Cemal Özbilen</i>
Kastamonu	Kırklareli
Üye	Üye
<i>Mustafa Doğan</i>	<i>Halil Başol</i>
Gaziantep	Tekirdağ

1/268 ile ilgili Muhalefet Şerhi

1. 55 yıldır Yüce Meclisin onaylamadığı bir sözleşmedir. 1937 yılında Hindistan ve Japonya 15 yaşından daha küçük yaş istisnası almışlar, Türkiye hareketsiz kalmıştır.

2. Sözleşme, mevzuatımızı değiştirmekte ve mevzuatımızla birlikte Türkiyedeki fiili duruma da aykırı düşmektedir.

3. Kamuoyunun yapması gereken şey, bu sözleşmeyi 8 yıllık Temel Eğitim uygulamasına geçildikten bir kaç yıl sonra onaylamaktır.

4. Onaylanması ile birlikte Türkiye Sözleşmeye aykırı hareket ile suçlanacak, ve kendisini savunma imkanlarını yitirmiş olacaktır.

Arz ederim.

Tunç Bilget
Aydın

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

Sanayi İşyerlerine Alınacak Çocukların Asgari Yaş Sınırını Belirleyen 59 Sayılı Uluslararası Çalışma Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Tasarısı

MADDE 1. — Uluslararası Çalışma Teşkilatının 23 üncü Genel Konferansı tarafından 22 Haziran 1937 yılında kabul edilen Sanayi İşyerlerine Alınacak Çocukların Asgari Yaş Sınırını Belirleyen 59 sayılı Uluslararası Çalışma Sözleşmesinin onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

T. Özal

Başbakan

Devlet Bakanı ve Başb. Yrd. Y.

G. Taner

Devlet Bakanı

G. Taner

Devlet Bakanı

İ. Çelebi

Devlet Bakanı

İ. Özarlan

Devlet Bakanı

E. Konukman

Adalet Bakanı

M. O. Sungurlu

İçişleri Bakanı

A. Aksu

Maliye ve Gümrük Bakanı

E. Pakdemirli

Bayındırlık ve İskân Bakanı

C. Altınkaya

Ulaştırma Bakanı

C. Tuncer

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

İ. Aykut

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

F. Kurt

Turizm Bakanı

İ. Aküzüm

Devlet Bakanı

K. İnan

Devlet Bakanı

C. Çiçek

Devlet Bakanı

M. Yazar

Devlet Bakanı Y.

İ. Özarlan

Devlet Bakanı

İ. Aşkın

Millî Savunma Bakanı

İ. S. Giray

Dışişleri Bakanı

A. M. Yılmaz

Millî Eğitim Bakanı

A. Akyol

Sağlık Bakanı

H. Şıvgın

Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanı

L. Kayalar

Sanayi ve Ticaret Bakanı V.

İ. Aşkın

Kültür Bakanı

N. K. Zeybek

SAĞLIK VE SOSYAL İŞLER KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

Sanayi İşyerlerine Alınacak Çocukların Asgâri Yaş Sınırını Belirleyen 59 Sayılı Uluslararası Çalışma Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Tasarısı

MADDE 1. — Tasarının 1 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Tasarının 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Tasarının 3 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

DIŞİŞLERİ KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

Sanayi İşyerlerine Alınacak Çocukların Asgâri Yaş Sınırını Belirleyen 59 Sayılı Uluslararası Çalışma Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Tasarısı

MADDE 1. — Tasarının 1 inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Tasarının 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Tasarının 3 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

SÖZLEŞME NO : 59
SANAYİ İŞYERLERİNE ALINACAK ÇOCUKLARIN
ASGARİ YAŞ SINIRININ BELİRLENMESİ

Uluslararası Çalışma Teşkilatı Genel Konferansı, Uluslararası Çalışma Bürosu Yönetim Kurulunun daveti üzerine 3 Haziran 1937 tarihinde Cenevre'de yaptığı yirmitüçüncü Oturumunda,

Oturum gündeminin altıncı maddesini teşkil eden, Konferansın Birinci Oturumunda kabul edilmiş olan sanayi işyerlerine alınacak çocuklar için asgari yaşı tesbit eden Sözleşmenin kısmen düzeltilmesi hakkında bazı tekliflerin kabulünü kararlaştırarak,

Bu tekliflerin Uluslararası bir Sözleşme şeklini alması gerektiğini düşünerek,

Bindokuzyüzotuzyedinci senesinin yirmiiki Haziran günü 1937 tarihli Asgari Yaş (Sanayi) Sözleşmesi (düzeltilmiş) adı verilecek olan aşağıdaki Sözleşmeyi kabul etmiştir.

I. KISIM
GENEL HÜKÜMLER

Madde 1

1. İşbu Sözleşmede "sanayi işletmeleri" terimi özellikle şunları içermektedir:

a) Madenler, taş ocakları ve topraktan her türlü maden çıkarma faaliyetleri,

b) Malların imâl edildiği, tadil edildiği, temizlendiği, onarıldığı, donatıldığı, tamamlanıp satışı hazır hale getirildiği, parçalandığı veya imha edildiği sanayiler veya gemi inşaatı ve elektrik ile diğer her türlü muharrrik gücün üretimi, transformasyonu ve dağıtımı dahil olmak üzere maddelerin bir değişime uğradıkları sanayiler,

c) Tüm bina, demiryolu, tramvay, liman, depo, dalgakıran, kanal, iç su yolu, karayolu, tünel, köprü, viadük, kanalizasyon, kuyu, telefon veya telgraf tesisatı, elektrik şebekesi, gaz şebekesi, su şebekesi veya diğer inşaat yapımı, yenilenmesi, bakımı, onarımı, tadili veya yıkımı, yada bu inşaat faaliyetleri öncesinde yapılan hazırlık ve temel çalışmaları,

d) Elle taşımacılık hariç olmak üzere, depo, iskele, rıhtım ve antrepolarda yükleme, boşaltma işlerini de içerecek şekilde karayolu, demiryolu ve iç su yoluyla yolcu ve mal taşımacılığı.

2. Her ülkenin yetkili makamı, sanayi ile ticaret ve tarımı ayıran sınırı tespit edecektir.

Madde 2

1. Onbeş yaşın altındaki çocuklar kamu ve özel sektör sanayi işletmelerinde ya da bunların alt birimlerinde istihdam edilemez veya çalıştırılmazlar.

2. Ancak, tabiatı icabı veya çalışma şartlarından dolayı orada istihdam edilen kişilerin hayatı, sağlığı veya ahlaki bakımından tehlike arzeden işler hariç olmak üzere, millî mevzuat bu çocukların sadece işverenin aile üyelerinin çalıştığı işletmelerde çalışmasına izin verebilir.

Madde 3

İşbu Sözleşmenin hükümleri, çalışmaları kamu makamlarınca onaylanıp denetlenmek şartıyla, teknik okullarda çocuklar tarafından yapılan işlere uygulanmaz.

Madde 4

İşbu Sözleşme hükümlerinin uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla her sanayi işletmesi işvereni, istihdam ettiği onsekiz yaşın altındaki kişiler için doğum tarihlerini de gösterir bir kayıt tutar.

Madde 5

1. Tabiatı icabı veya çalışma şartlarından dolayı orada istihdam edilenlerin hayatı, sağlığı veya ahlaki bakımından tehlike arzeden işler için, millî mevzuatı:

a) Genç kişilerin veya yetişkinlerin bu işlere kabul edilebilmesi için onbeş yaşın üstünde bir yaş veya yaşları tespit eder veya,

b) Genç kişilerin veya yetişkinlerin bu işlere kabul edilebilmesi için onbeş yaşın üstünde bir yaşı veya yaşları tespit etmek üzere uygun bir makamı görevlendirir.

2. Uluslararası Çalışma Teşkilatı Anayasasının 22. Maddesi gereğince sunulacak yıllık raporlar, duruma göre, önceki fıkranın (a) bendine uygun olarak millî mevzuatça belirlenen yaş veya yaşlar hakkındaki, yada önceki fıkranın (b) bendine uygun olarak kendisine yetki verilen makam tarafından bu yetkiye istinaden alınan tedbirler hakkındaki bütün bilgileri ihtiva etmelidir.

II. KISIM

BAZI ÜLKELER İÇİN ÖZEL HÜKÜMLER

6-9. Maddeler: İşbu Sözleşmenin Japonya, Hindistan ve Çin'e uygulanmasındaki değişiklikler ve bunların değiştirilmesinde uygulanacak usul ile ilgili maddelerdir.

III. KISIM

SON HÜKÜMLER

Madde 10

İşbu Sözleşmeye ait resmî onay belgeleri Uluslararası Çalışma Bürosu Genel Direktörüne iletilecek ve onun tarafından tescil edilecektir.

Madde 11

1) İşbu Sözleşme, sadece onay belgeleri, Genel Direktör tarafından tescil edilmiş olan Uluslararası Çalışma Teşkilatı üyelerini bağlayacaktır.

2) İşbu Sözleşme, iki üyenin onay belgeleri Genel Direktör tarafından tescil edildiği tarihten oniki ay sonra yürürlüğe girecektir.

3) Daha sonra, işbu Sözleşme, onaylayan her ülke için, onay belgesinin Genel Direktör tarafından tescil tarihinden oniki ay sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 12

Uluslararası Çalışma Teşkilatı üyesi iki ülkenin onay belgeleri tescil edilir edilmez, Uluslararası Çalışma Bürosu Genel Direktörü bu durumu bütün üye ülkelere bildirecektir. Genel Di-

rektörü bu durumu bütün üye ülkelere bildirecektir. Genel Direktör, aynı şekilde, Teşkilatın diğer üyeleri tarafından kendisine daha sonra ulaştırılacak onay belgelerinin tescil işlemini de bütün üye ülkelere bildirecektir.

Madde 13

1. İşbu Sözleşmeyi onaylayan her üye ülke, Sözleşmenin ilk yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on yıllık bir devre sonunda Uluslararası Çalışma Bürosu Genel Direktörüne göndereceği ve onun tarafından tescil edilecek bir bildirim ile Sözleşmeyi feshedebilir. Fesih, tescil tarihinden ancak bir yıl sonra yürürlüğe girer.

2. İşbu Sözleşmeyi onaylamış olup da, bundan evvelki fıkrada sözü edilen on yıllık devrenin bitiminden itibaren bir yıl zarfında bu madde gereğince fesih hakkını kullanmayan her üye ülke yeniden on yıllık bir müddet için bağlanmış olur ve bundan sonra işbu Sözleşmeyi, her on yıllık devre bitiminde bu maddede belirtilen şartlar içerisinde feshedebilir.

Madde 14

Uluslararası Çalışma Bürosu Yönetim kurulu, gerekli gördüğü her sefer, işbu Sözleşmenin uygulanması hakkında Genel Konferansa bir rapor sunacak ve Sözleşmenin tamamen veya kısmen düzeltilmesi konusunun Konferans gündemine alınmasına gerek bulunup bulunmadığını inceleyecektir.

Madde 15

1. Genel Konferansın, bu Sözleşmenin tamamını veya bir kısmını değiştiren yeni bir Sözleşme kabul etmesi halinde ve bu yeni Sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde:

a) Değişiklik getiren yeni Sözleşmenin bir üye tarafından onaylanması, bu yeni Sözleşmenin yürürlüğe girmiş olması kaydıyla, yukarıdaki 13. madde hükümleri göz önünde tutulmaksızın, işbu Sözleşmenin derhal feshi neticesini doğuracaktır.

b) Değişiklik getiren yeni Sözleşmenin yürürlüğe giriş tarihinden itibaren, işbu Sözleşme üye ülkelerin onayına artık açık tutulmayacaktır.

2. İşbu Sözleşmeyi onaylamış bulunan ve değişiklik getiren Sözleşmeyi onaylamayacak olan üye ülkeler açısından işbu Sözleşme aynı muhteva ve biçimde yürürlükte kalacaktır.

Madde 16

İşbu Sözleşmenin Fransızca ve İngilizce metinlerinden biri veya diğeri eşdeğerde geçerlidir.